

Іншим інтерактивним компонентом казки є можливість обирати послідовність подій та її закінчення. Так, якщо у сцені в кривавій кімнаті читач натисне мишкою на відчинене вікно, то це призведе до порятунку двох колишніх дружин головного героя (ми бачимо, як вони вилазять у вікно і прямують до лісу). Якщо ж ні на що не натискати, то головна героїня підходить до чоловіка, який теж знаходиться в цій кімнаті, бере його за руку, вони дивляться одне на одного, а потім начебто кудись разом провалюються. До речі, в жодному варіанті розвитку подій автор не дозволяє героїні зі страху випустити ключ, що робить її сильнішою, ніж героїня класичної казки. Обидва варіанти завершуються традиційною казковою формулою «*and they all lived happily ever after*». Закінчення «Кривавої кімнати» так само, як і закінчення «Червоної Шапочки», є двозначним і вимагає від читача власних висновків.

Таким чином, перехід традиційних друкованих текстів у цифровий формат є прикладом трансмедіальності, що супроводжується зміною медіуму. Цифрові адаптації традиційних казок завдяки використанню різних медіа (тексту, графіки, анімації, відео, звуку) змінюють природу казкового нарративу й відношення читача до нього. Цифрові нарративи передбачають занурення та інтерактивність, які створюються завдяки комп'ютерним технологіям. Прикладом подібних нарративів є цифрові казки Д. Лейшман, які характеризуються наявністю альтернативних шляхів розвитку сюжету, можливістю для читача не лише спостерігати за віртуальним світом з різних перспектив, а й брати безпосередню участь у його створенні. Цифрові казки набувають нового звучання та додають додаткові шари інтерпретації до традиційних текстів.

Література:

1. Douglas J. Y. The End of Books – or Books without End?: Reading Interactive Narratives / J. Y. Douglas. – Ann Arbor : University of Michigan Press, 2001. – 216 p.
2. Hayles N. K. Electronic Literature: New Horizons for the Literary / N. K. Hayles. – Notre Dame : University of Notre Dam Press, 2008. – 192 p.
3. Jenkins H. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide / H. Jenkins. – New York : New York University Press, 2008. – 368 p.
4. Klawns L., Tosca S. Transmedial Worlds – Rethinking Cyberworld Design / L. Klawns, S. Tosca. – Proceedings of International Conference on Cyberworlds. – Los Alamitos, 2004. – Pp. 409–416.
5. Leishman D. Dissonance in Multi-Semiotic Landscapes in the Work of Donna Leishman / D. Leishman // Hyperrhiz: New Media Cultures. – Vol. 6. – 2009. – Access : <http://www.hyperrhiz.net/hyperrhiz06/artist-statements/dissonance-in-multi-semiotic-landscapes-in-the-work-of-donna-leishman.html>
6. Leishman D. Red Riding Hood. – Access : http://collection.eliterature.org/1/works/leishman_redridinghood.html
7. Leishman D. The Bloody Chamber. – Access : http://www.6amhoover.com/viva/chapter_two/practice/chamber/index_flash.htm
8. Monfort N. The Girl and the Wolf. – Access : http://beehive.temporalimage.com/content_apps41/montfort/index.html
9. Ryan M.-L. Narrative as Virtual Reality: Immersion and Interactivity in Literature and Electronic Media / M.-L. Ryan. – Baltimore : John Hopkins University Press, 2003. – 416 p.
10. Sheridan T. Musing on Telepresence and Virtual Presence / T. Sheridan // Presence: Teleoperators and Virtual Environments. – Vol. 1.1. – 1992. – Pp. 120–126.
11. Steuer J. Defining Virtual Reality: Dimensions Determining Telepresence / J. Steuer. – Journal of Communications. – Vol. 42.4. – 1992. – Pp. 73–93.
12. Tosca S. Fairy Tale Trans-migrations: The Case of Little Red Riding Hood / S. Tosca. – Intersemiose – Revista Digital. – Vol. II (4). – 2013. – Pp. 195–206.
13. Walton K. Mimesis as Make-Believe: On the Foundations of the Representational Arts / K. Walton. – Cambridge: Harvard University Press, 1993. – 480 p.

УДК 811.161.2+003

В. В. Желязкова,

Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, м. Миколаїв

ЗНАКИ-ИНДЕКСИ В ПОЕТИЧНИХ ТВОРАХ Д. Д. КРЕМЕНЯ: СИНТАКСИЧНИЙ АСПЕКТ

У статті з'ясовано зміст понять «поетичний твір» та «індексальний знак», названо основні властивості індексальних знаків, проаналізовано основні синтаксичні підсистеми індексальної організації поезій Д. Д. Кременя та встановлено особливості їхнього морфологічного вираження.

Ключові слова: знак-індекс, поетичний твір, синтактика.

В статье определен смысл понятий «поэтическое произведение» и «индексальный знак», названы основные свойства индексальных знаков, проанализированы основные синтаксические подсистемы индексальной организации поэзии Д. Д. Кременя и установлены особенности их морфологического выражения.

Ключевые слова: знак-индекс, поэтическое произведение, синтактика.

In article definitions of the concepts «sign index» and «poetic work» are given, the place and a role of indexes in semiotics system of poetic texts in general and poesy by D. D. Kremin in particular are defined. The author pays attention to the second level functioning of signs in semiotics system, proves a role of syntactic for interpretation of the contents, a form and idea of the author's text.

On the basis of properties of indexes which were marked out by Ch. Pearce, functional syntactic subsystems of it like signs in D. D. Kremin's poems – structural and static, semantic, cognitive, generative, psychological, communicative and logical are established.

The author defines forms of morphological representation of signs indexes in each subsystem that promotes effective lingvosemyotics reading of poetic works. Indexes as signs more have office character, than independent.

Key words: sign index, poetic work, syntactic.

Постановка проблеми. У сучасній мовознавчій парадигмі все більшої актуальності набувають наукові розвідки із семіотики, що зумовлено насамперед потребою наукової спільноти правильно й точно інтерпретувати ідейні пласти зразків художньої культури. Не залишаються поза увагою вчених і тексти поетичних творів, що з точки зору семіотичної науки репрезентують систему чітко упорядкованих знаків. Однак така регламентована впорядкованість забезпечується певними синтаксичними відношеннями між мовними одиницями, тобто для повного аналізу системи знаків необхідно враховувати особливості їхнього лінгвістичного представлення на рівні синтактики.

Філософський енциклопедичний словник подає дефініцію поняття синтактики як «розділу семіотики, присвяченого розгляду та вивченню структурних властивостей знакових систем із точки зору їхнього синтаксису (безвідносно до їхнього інтерпретування, що служить предметом вивчення семантики, та проблем сприймання та використання знакових систем як комунікативних засобів у рамках прагматики)» [1, с. 265]. Це означає, що синтаксичний аспект знаків вказує на правила їх поєднання між собою. Власне тому синтактика й детермінує функціональну спрямованість текстової організації поетичного твору. Однак найбільш помітною ця тенденція спостерігається в індексальній площині віршів, тому що значення знаків-індексів повністю визначається смисловим навантаженням контексту, в якому вони перебувають, і ці знаки вказують на відношення між об'єктами, а також між об'єктом і його властивостями [5, с. 200]. Прикладом таких знаків у текстах поетичних творів можуть бути займенники та низка прислівників (тут, зараз, завтра). Крім того, індексальними знаками можуть виступати й самостійні частини мови, що одним словом можуть виражати і причину, і наслідок, або мати це на увазі. Наприклад, дим – індекс вогню, розбитий автомобіль – індекс аварії, звільнення з роботи – індекс правопорушення.

Враховуючи наведене, можемо констатувати необхідність детального й ґрунтовного вивчення особливостей лінгвістичної репрезентації індексальних знаків на другому семіотичному рівні існування поетичного твору – синтактиці. Саме цій проблемі й присвячена наукова розвідка.

Огляд останніх досліджень і публікацій. Вивченням проблем семіотичного аналізу на сучасному етапі розвитку лінгвістики займаються такі вчені, як О. Є. Бразговська, М. Л. Гаспаров, О. К. Жолковський, В. В. Иванов, В. А. Кухаренко, Ю. К. Пирогова, В. Є. Чернявська, О. В. Хлебнікова. Багато вітчизняних і зарубіжних вчених присвятили свої наукові праці проблемам аналітичного дослідження поезики віршованого тексту, серед яких В. В. Виноградов, Л. В. Дмитренко, Б. М. Ейхенбаум, В. М. Жирмунський, О. О. Потебня, Б. В. Томашевський, Р. О. Якобсон. Значний внесок у розробку теоретичної бази семіотичних досліджень поетичних творів зробили М. М. Бахтін, Н. С. Болотнова, Т. В. Гречушнікова, Ю. В. Каразін, Ю. Крістева, Ю. М. Лотман, Л. М. Мурзін, Ю. С. Степанов та ін.

Формулювання завдання дослідження. Мета статті полягає в особливостей функціонування знаків-індексів у поетичних творах Д. Д. Кременя з огляду на їхнє синтаксичне представлення. Для досягнення окресленої мети необхідно вирішити такі завдання:

- визначити частини мови вираження індексальних знаків у поезіях Д. Д. Кременя;
- встановити тип синтаксичної скерованості знаків-індексів.

Матеріал дослідження. Дослідження здійснено за матеріалами таких поетичних збірок Д. Д. Кременя, як «Травнева арка» (1978), «Південне сійво» (1982) та «Полювання на дикого вепра» (2006), у лінгвосеміотичній площині яких виявлено понад 100 знаків-індексів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи той факт, що синтаксис є водночас і теоретичною, і прикладною дисципліною з власною методологічною базою, слід сказати, що синтактика поетичних творів із семіотичного погляду також має свою теоретичну і практичну реалізацію. Це дозволяє встановити спектр властивостей цього різновиду знаків. До основних Ч. Пірс свого часу зарахував такі:

- відсутність аналогічного принципу зв'язку між позначуваним та позначальним;
- співвіднесеність із певною сукупністю одиниць, що входять до семіотичного континууму;
- здатність невимусовно й приховано спрямовувати увагу читача на об'єкт зображуваного чи позначуваного [4, с. 306].

На основі цього в проаналізованих збірках Д. Д. Кременя індексальну систему можна подати у вигляді низки підсистем. Першою індексальною підсистемою є структурно-статична, що інформує читача про синтаксичну будову незалежно від контексту та ситуації мовлення:

«Реготала. Грала на гітарі.

А коли порвалася струна,

То її знайшли на тротуарі.

Уночі стрибнула із вікна» [3, с. 16].

У наведеному прикладі індексальність визначається минулим часом дієслова та наявністю сполучників *а, коли, то*.

Другою підсистемою індексального спрямування є семантична синтактика, що вивчає семантичну природу предикативності речень, їхні синонімічні перетворення, пропозиційну відповідність, позиційні схеми, їхнє варіювання в мовленні й парадигматику, типи функцій синтаксем (мінімальний носій елементарного змісту, конструктивний компонент речення) як складників речення, імпліцитність і компресію предикативних одиниць. Наприклад:

«Де золото було – тепер буває біло.

Там череп у снігу. Іще не відболіло» [3, с. 6].

У наведеному прикладі синтаксичний бік знакової організації тексту реалізується за допомогою прислівника *тепер*, що вказує на наслідковість дії, її причинний зв'язок із минулим та вказує на стан нинішніх речей.

Третьою підсистемою виступає генеративна синтактика, що оперує універсальними глибинними та поверхневими синтаксичними структурами, встановлює універсальні правила синтаксичних трансформацій й обмеження на них, виявляє вроджені принципи й параметри, що коригуються процесом мовної соціалізації. Генеративними універсальними у синтаксичній структурі поезій є індекси, що мають символічний підтекст:

«...Але той, хто вишов із народу,

Більше не повернеться в народ...» [3, с. 3].

У наведеному прикладі генеративність базується на з'ясуванні специфіки внутрішньої сутності героя та його вчинків, а тому виявляється на рівні використання протиставного сполучника *але*.

Не менш вагомою у лінгвосеміотичній системі поетичних творів Д. Д. Кременя є комунікативна синтактика, спрямована на динамічний бік мовленнєвих одиниць – висловлень, особливості їхнього актуального членування у конкретних комунікативних ситуаціях, встановлення мовленнєвих варіантів речень, комунікативної парадигматики, особливостей модальності та перформативності, ролі порядку слів й інтонації у формуванні змісту висловлень тощо. Комунікативну маркованість мають індекси в такому текстовому відрізку:

«Нова доба нових овець пасе.

Повіяло на море, на Одесу.

А нам на Київ стелиться шосе,

І ти в полоні спогадів і стресу

Ведеш авто, ведеш – край світу, край зими

І зупиняєш. І бредеш у хащу.

Епоха: ні цензури, ні Кучми...» [3, с. 7].

У запропонованому фрагменті комунікативним потенціалом наділені індексальні знаки, що за своїм морфологічним вираженням є приєднаннями (*на, в*) та сполучниками (*а, і, ні*).

Ще однією підсистемою вважаємо когнітивну синтактику, скеровану на аналіз проєкції синтаксичних конструкцій на структури знань людини. Когнітивна синтактика наявна у глибинній структурі знаків-індексів:

*«Треба вбити вдову із дитьми,
Щоб до нас повернулася Троя...
І підсмажать тебе як героя,
Українці, троянці, це – ми!»* [3, с. 21].

У наведеному прикладі когнітивна синтактика репрезентована складнопідрядним реченням із підрядним мети (1-й та 2-й рядки). Вербально когнітивність представлено за допомогою сполучника *щоб*. Саме цей сполучник виступає своєрідним мовним поясненням тих дій, до яких закликає автор. У 3-му та 4-му рядках адресат тексту говорить про можливі наслідки такого вчинку з боку свого адресанта.

В індексальній канві досліджуваних творів виявляємо й логічну синтактику, спрямовану на розгляд способів вираження думки під кутом зору раціоналізму й універсалізму. Це яскраво відображено в такому текстовому фрагменті:

«Я мовчки відходжу: про це вже писав Геродот» [3, с. 68].

У наведеному прикладі індексальна синтактика представлена у вигляді логічного умовиводу, а з точки зору лінгвістики – за допомогою безсполучникового речення, у змісті якого легко простежується вказування на причину. З морфологічного погляду ця вказівка виражається за допомогою займенника *це*.

Велику роль у лінгвостеміотиченій системі поезій Д. Д. Кременя відведено й психологічній синтактиці, що за своєю сутністю близька до логічної, однак зміст речень має комунікативно-психологічну інтерпретацію. У свою чергу, комунікативно-психологічній інтерпретації підлягають знаки-індекси, виражені прислівником *нікуди*:

*«Уперше я замислився і сам,
Що нікуди природі відступати,
Що нікуди вже відступати нам»* [2, с. 139].

Висновки. Отже, одним із аспектів, що сприяє ефективному дослідженню семіозису поетичних творів, є синтактика як репрезентативна система їхнього індексального потенціалу та художньої знаковості загалом. У творчому доробку Д. Д. Кременя індексальні знаки за своєю синтаксичною організацією функціонують у різних підсистемах поетичного синтаксису, зокрема структурно-статичному, семантичному, генеративному, комунікативному, когнітивному, логічному та психологічному. Кожний із вказаних напрямів має свої особливості в поєднанні мовних знаків та їхній морфологічній представленості, що більшою мірою має службовий характер.

Перспективи подальших розробок. У подальшому вважаємо за доцільне дослідити суто функціональний потенціал індексальних знаків у поезіях Д. Д. Кременя.

Література:

1. Болотнова Н. С. Художественный текст в коммуникативном аспекте и комплексный анализ единиц лексического уровня / Н. С. Болотнова. – Томск, 1989. – 312 с.
2. Кремін Д. Літопис (вибране) / Д. Д. Кремін. – Миколаїв: «Можливості Кіммерії», 2003. – 452 с.
3. Кремін Д. Полювання на дикого вепра. Нова книга: поезії / Д. Д. Кремін. – К.: Факт, 2006. – 96 с.
4. Пирс Ч. С. Избранные философские произведения / пер. с англ. К. Голубович, К. Чухрукидзе, Т. Дмитриева. – М.: Логос, 2000. – 412 с.
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. О. Селіванова. – Полтава: Довкілля, 2006. – 716 с.

УДК 811.134.2'373.43'366'42:796

А. О. Жупник,

Львівський національний університет імені Івана Франка, м. Львів

НЕОЛОГІЧНІ УТВОРЕННЯ У СПОРТИВНОМУ ДИСКУРСІ

У статті проведено аналіз спортивного мовлення на предмет наявності в неологізмів. Здійснено кількісний аналіз неологізмів за частинами мови та проаналізовано можливі причини їх появи та вмотивованість вживання. За основу аналізу взято словник Королівської Академії Іспанії та словник «Nuevo diccionario de voces de uso actual», а також думки відомих іспанських лінгвістів Лазаро Карретера, Луїса Баргало, Сільвії Урдадо та ін..

Ключові слова: неологізм, класифікація, вид спорту, частина мови, метафоричність, скорочення, псевдонім.

В статті проведено аналіз спортивного публіцистического стилю на предмет наявності неологізмів. Автор здійснює кількісний аналіз неологізмів по частинам мови, а також виявлені причини їх появи та вмотивованість їх використання. Дослідження ґрунтується на даних словаря Королівської Академії Іспанії та словаря «Nuevo diccionario de voces de uso actual», також ідеї відомих іспанських лінгвістів Лазаро Карретера, Луїса Баргало, Сільвії Урдадо та др..

Ключевые слова: неологізм, класифікація, вид спорту, частина мови, метафоричність, скорочення, псевдонім.

This article deals with analyzing occurrence of neologisms in sporting discours. The quantitative analysis of the neologisms under study was carried out according to the parts of speech and possible reasons for their appearance and their usage. The analysis is based on the dictionary of Real Academia Española and the ideas of well known Spanish linguists and researchers of neologisms Lazaro Carreter, Luis Bargalo, Sevilla Urdato etc.

Key words: neologism, classification, kind of sport, part of speech, metaphorical meaning, abbreviation, pseudonym.

У статті спортивне мовлення представлено як середовище креативності та постійного пошуку лексичних відповідників, якими можна прикрасити розповідь та здивувати численну читачку аудиторію. Напередодні публікації нового видання словника Королівської академії Іспанії, який охопить, з-поміж інших неологізмів, близько тридцяти нових слів, які виникли у сфері спорту, ми вирішили проаналізувати деякі неологізми попередніх років [6]. Метою написання статті є аналіз нео-